

Öpetused

III

Haumann masinale.

RAHVUSRAAMATUKOGU

2-03-07314

Õpetused.

Need õpetused on täieste läbi katsutud, nõnda et iga mõistlik inimene ilma teise juhatuseta võib masinaga ümberkäia. Kõige parem on veel, kui õppijale üks teine iga tähendus pikkamise ette loeb, sellajal kui teine õppija ise masina kallal tüt tükkilt läbi katjub. Kesgi ei pea seal kallal mitte räpakas olema, vaid võtku pikkamise iga tüt läbi, nii mittu kord kui selgeks saab, ja siis wast hakkagu teist õppima.

Masinat on kõik täieste kofku pandut et kofe pruukida võib, agga kui need kaugele saadetakse, siis wõdetakse pealmine pool ühest ära.

1. Ajamise-rihm.

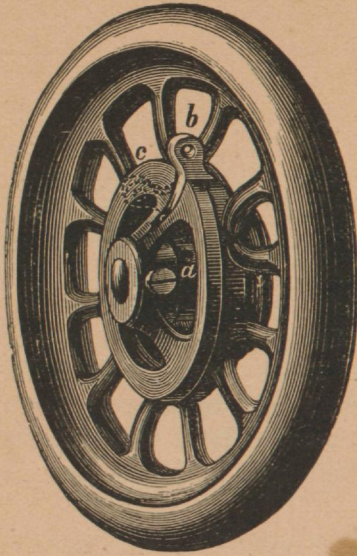
Ümberajamise rihtm saab ülemise ratta soone sisse pandut, siis pista mõlemad otsjad laua aukudest läbi ja pane alumise joone ümber, soone sisse. See rihtm peab alati parajaste pingul olema; kui ta peaks aega mööda väga lödwale minema, siis löwika see jagu lühemaks ja pane jälle haagiga heaste kinni. Väga liiga pingul ei tohi rihtm ka olla, siis käib masin raskest.

2. Tallapu.

Enne kui õmblema hakkad, pead tallama õppima, masin peab kas ühe ehk kahe jalaga ühetaja, ilma tallistamba, kas ruttu ehk pikkamine ümber aetud saama. Salad peawad nenda tallapuu peale pandut saama et warwaste ja kannaga ühetaja oogu antakse. Pealmine rattas pane käega enese, poole tõmmates käima. Soia aga selle eest et rattas ilmas ei saa teisepidi ümber käima pandut. Kui masina ilma riidi alla panemata käima paned, kas õppimine ehk ka poolimise juures, siis peab ilma unustamata, igakord riide presjialg ülele tõstma, sest muidu wõid hambad ära tõugada.

3. Nõela sisse panemine.

Nõela õige panemine on üks kõige tähtsam asi õmblemise juures. See sama sünnib järgmisel lihtsel wiisil: Pandagu nõel pitka soonega pahem poole hoides nõela kangi klammri wahete, nii kaugele kui aga nõel läheb, ja siis kruuwigu seal olewa kruuwiga kõwaste kinni.

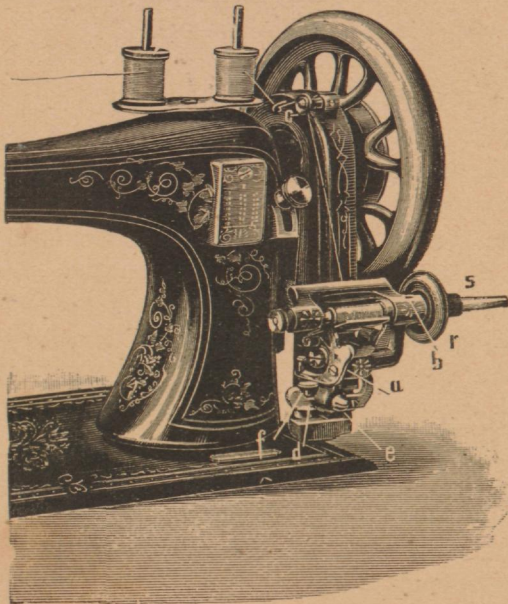

4. Oogratta lahti peastmine poolimise juures.

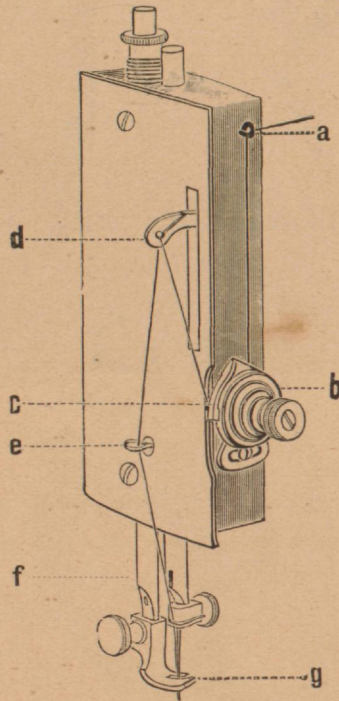
Tahad poolida, siis pane väljas pool oogratta olev hoov "b" väljas poole punkteeritud kohta "c". Selle läbi saab oograttas lahti peastetud, et rattast võib ümber ajada ilma masina õmblus värkita. Oograttast poolimise juures õlitada, on sisse pool ratta fodara ligidal punase kriipsuga õli auk "a". Enne kui poolima affat tuleb ikka oograttas lahti peasta.

5. Poolija.

Poolimise tarvis peab niit läbiõrve draatrõnga, jäält kahe seibi läbi mahelt poliapparati altpoolt ülese pandut saama, ja viimaks saab niit, pooliaugu läbi seest poolt välja pistetud. Siis pane pool poolitaja sisse niiviisi,

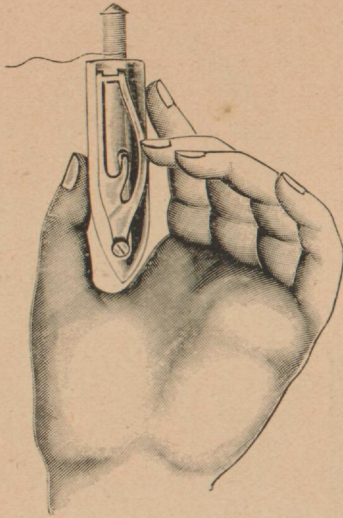

et see veike stift mis poolitajawõlli külles on, pooli auku sisse läheb. Siis tuleb sõrmega jao "a" külge vajutada mis läbi niiti lihtmise klapp ülese, vastu pooli kukkub. Wajuta siis poolitaja vastu suurt hoograttast, ja sedda oma poole keerates poolita nii kaua kui pool täis on. Kui gummirõngas ära kulub, et ta mitte enam vastu suurt rattast ei käi, siis võib poolitajad, kruuvi "e" läbi jeda parema poole keerates, ligemale tellitud saada. Poolitamisevärgi wõll peab õlitud saama, muidu ta kulub. Gummiratta külge ei tohi mitte õli lasta jooksta, sest õli rikkub teda lühikesel ajal ära.

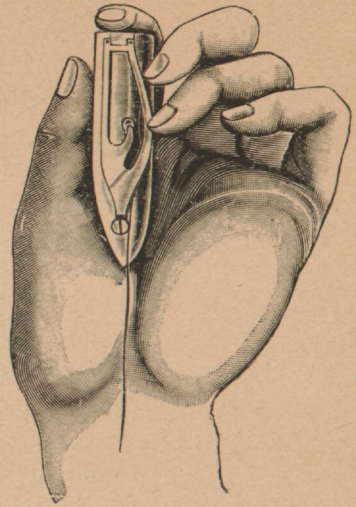

6. Niidi nõela taha panemine.

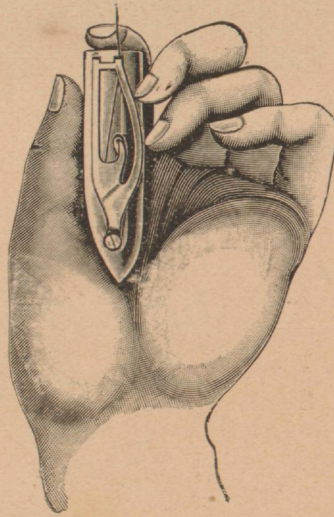
Pangu niit niidirullist läbi niidi aasa "a" siis alla pingutamise seibide wahetele "b" paremast pahema poole läbi weikse traadiaasa, "c", ja siis üleje läbi niidi hoota augu "d", ja siispangu niidi aasa "e", selle järele nõela klammri "f" ja wimaks läbi nõela silina "g" pahemast poolt parema poole.

(pilt 1)

(pilt 2)

(pilt 3)

7. Niit laewukese sisse panemine.

Tehtagu esimene siiber alusplatte peal lahti, ja ajagu masina rattast nii kuuu kui laewuke ette nahtawale tuleb, ja nuuud toisku laewuke wälja. Laewuke wõtta oma kätte, nõnda nagu pilt 1 sulle näitab ja pane pool nõnda wiisi sisse et auku pool ots ülese poole jeisma tuleb, siis tõmba niit laewukese alla nagu, (pilt 2) näitab, a selle järele pea näpp laewukese augu peal et pool wälja ei tule, siis tõmba niit ülese nõnda et ta selle weifse keele allt läbi lähleb nagu (pilt 3) sulle näitab.

8. Õmblemine.

Siiber tee lahti, pane laewuke otsaga oma poole laewukese korwi sisse, selle järele kui niit umbes sõrme pikkuseni wälja tõmbanud oled siis lüfka siiber nii palju finni et niit finni ei aagi, siis tõmma nii samu sõrme pikkune tükk niiti läbi nõela filma, oija seda lõtwal pahemas kääs ja keera hoograttast taha oma poole. Kui nõel alla läinud, ja jälle oma kõige kõrgemasse kohta jõudnud on, siis tõmba niit pingule ja tõmba laewukese niiti mis pisteplattil augus nähtawal on tulnud, ülese.

Mõlemad teras siibrid peawad nüüd finni olema. Siis pane mõlemad niidiotsjad presšjala alla, lase presšjalg maha riide peale ja masin on pruukimiseks walmis.

9. Niidi pingutamine.

Et ühe tastaft ja head õmblust saada, peawad mõlemad niidi pingutusjed parajalt tellitut olema, see tähendab et mõlemad niidid peawad ühe pingul olema, et need riide kessel endid kõidawat. Kui niit laewukesel pingumal on kui pealmine niit on, siis jääwad pealmise niidi sõlmed alla nähtawale. Kui agga pealmine niit pingumal on kui laewukesel, siis tulewad alumise niidi sõlmed peale poole nähtawale. Kui mõlemad pingutusjed ühed on, siis tulewad õiget pisted, see tähendab et pingutusjed peawad nõnda juhitud saama et mõlemad niidid riide kessel endid kõidawat. Alumise niidi tellimine on laewukese ees pool otjas üks weikene kruuw, kui seda kruuwi parem poole keerad, siis lähneb niit pingumale, kui agga pahem poole, siis lähneb ta lõtwamale. Pealmise niidi seadmine on tellida masina ees pool otjas külge peal, tellimise kruuwi läbi nagu pilt 6 näitab.

10. Pistepikkuse muutmise.

Paremal pool armi peal, kus niidi ja nõela tabell on, on pistme seadmise kruuw. Et pisted pikkemaks teha, peasta see kruuw natuke lanti ja lüfka ta alla poole, kui lühemaks siis lüfka kruuw ülema poole. Kui soowitnd pikkus kääs, siis keera kruuw jälle finni.

11. Riide wajutaja seadmine.

Kui presšjala kruuwi masina ülewal olewa pea peal parem poole keerad siis wajutab ta kõwem riide peale, pahem poole siis lõtwemae Alatiise pruukimise juures ei ole tarwis presši pingutada, agga kui pakku riidet õmmelda tuleb siis wõib tugewamine finni wajutada.

12. Tähelepanemiseks.

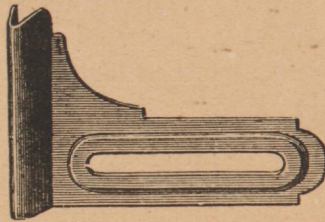
Mis paremast masin hoitud, puhastud ja õlitud saab, sedda suurem on tema vastu pidamine. Sellepärast on tarwis, et masin mis iga päew pruukimisel on, ka iga päew õlitud ja kõiksawahem iga 14 päewa tagand petroleumiga puhastatud saab. Masina õlitamiseks peab ainus head, õmblusemasina õli mis ilma tõrwajaoteta ja heasti puhastud on, pruukitad saama. Tihti peale saab oodawuse pärast õli ja petroleum õlitamiseks segatud, see ei ole aga koguni hea, sest niijugune määre kulutab masinad.

Üks wägga tähtsas masina jagu an nõel. Uhe santi nõela läbi wõiwad õmblemise juures mitmesugused wead, nagu niibi kaffiskumine, puuduwat pisted, j. n. e. tulla. Sellepärast peaks ikka mitte üksi passilik, waid ka kõitse parem selts nõel, kui ta ka kallim on, wõetud saama; ka wastutan mina ainus nendemasinate ette, mis sugused minu juurest ostetud õliga ja nõelaga käiwad.

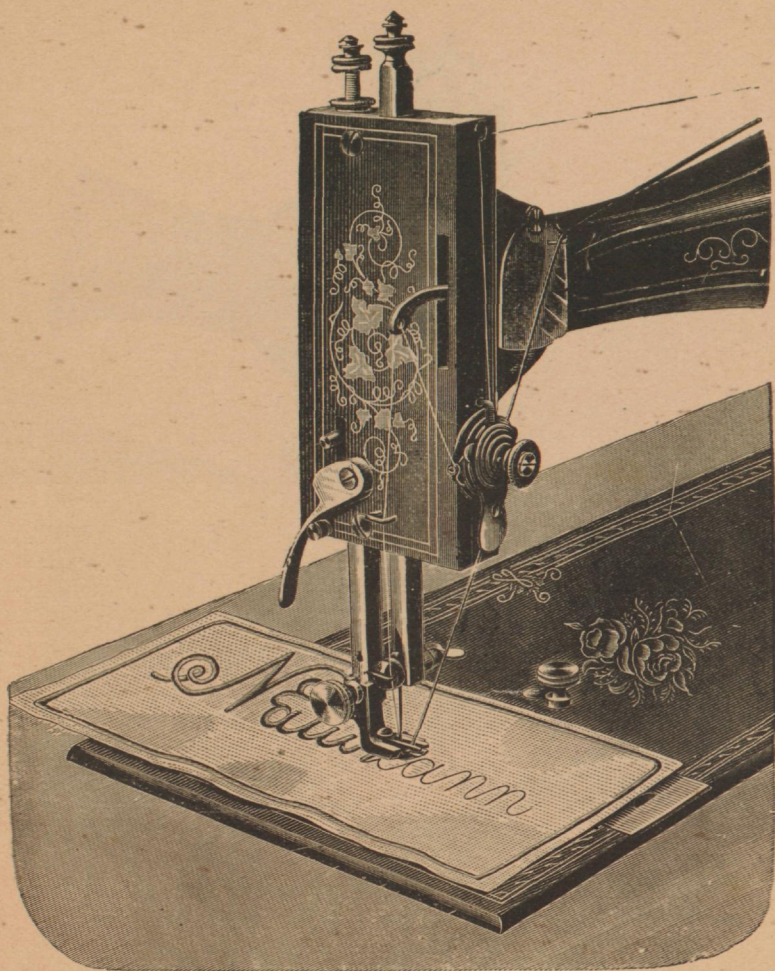
Abiwärkide pruukimine.

13. Wiiru laud.

Wiiru laud saab pruugitud kui on ääre pealne otsekohene õmblus teha, siis saab wiiru laud kruuwiga finni kruuwitud ja töö vastu wiiru lauda hoitud.

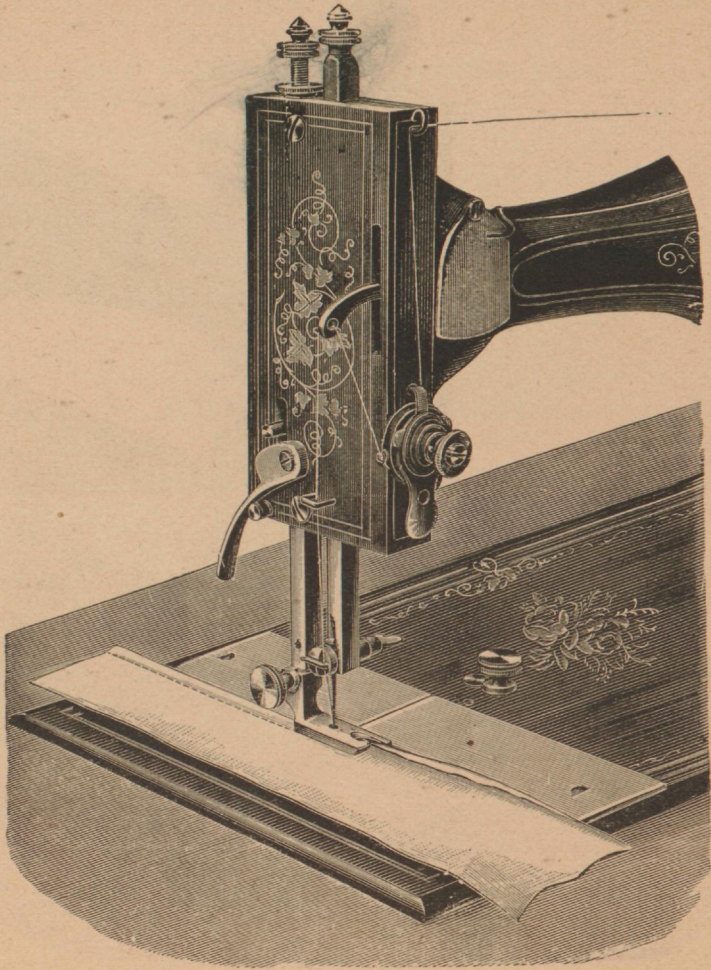

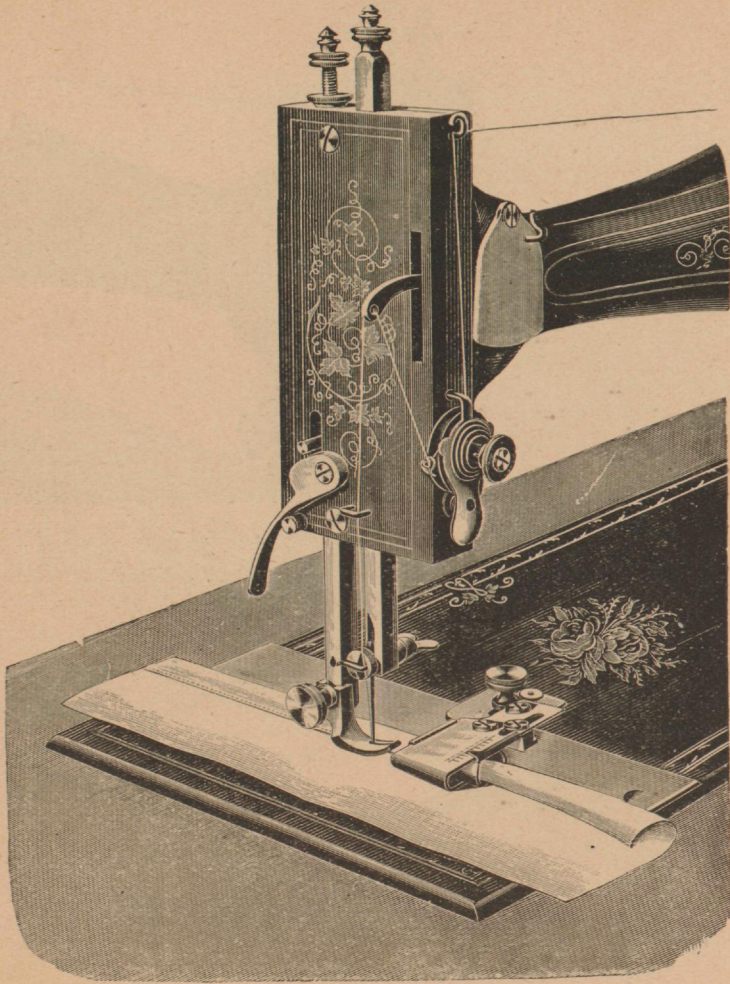
14. Sutasheria.

Selle tarvis võtta hästi kitsad paela nimega sutash, aja seda wärtna peale ja pane ülewal oleva ora otja, ja siis pista aasast läbipressjala esimise auku ja siis pressjala alla. Riie keera siis nõela alla seda modi, miisjuugusi wiirufi ehk käänuafi ja senna peale tahad teha.

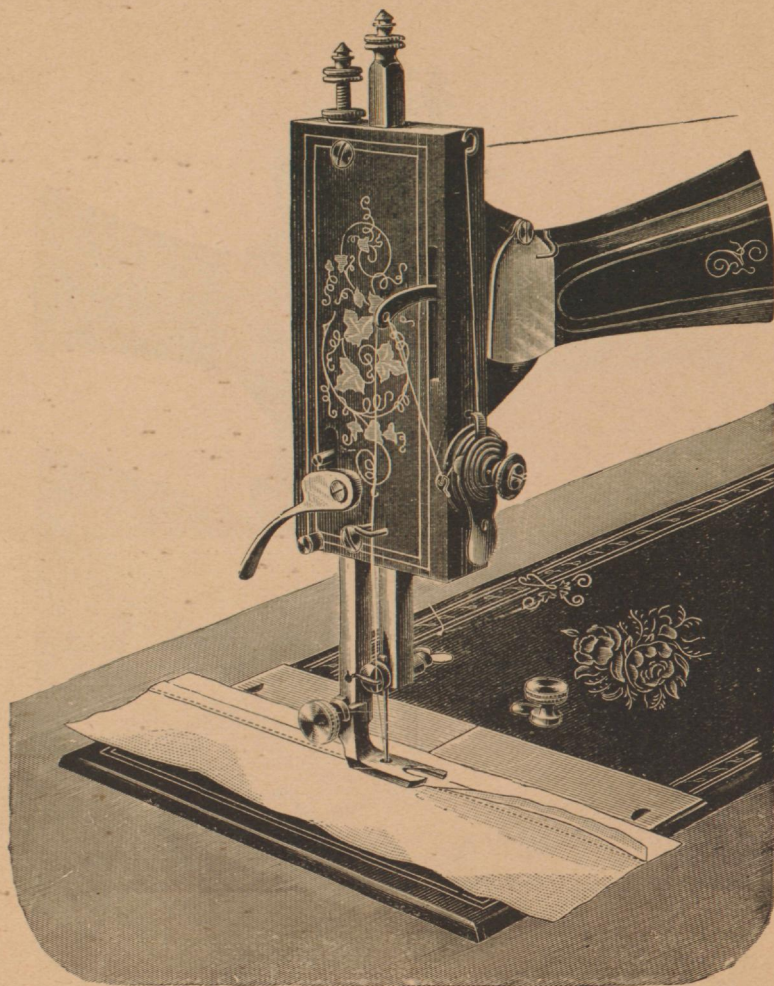
15. Palistaja.

Palistaja saab presjjala asemele finni kruuvitud. Riide hakkatus saab kahefordseks keeratud ja siis sedamodi palistaja wahela alt ülese pandut. Ombluse ajal pead nõnda riiet pidama, et palistaja suutäis täidetud saab, muidu ei saa palistus mitte küllalt ümber pöördut.

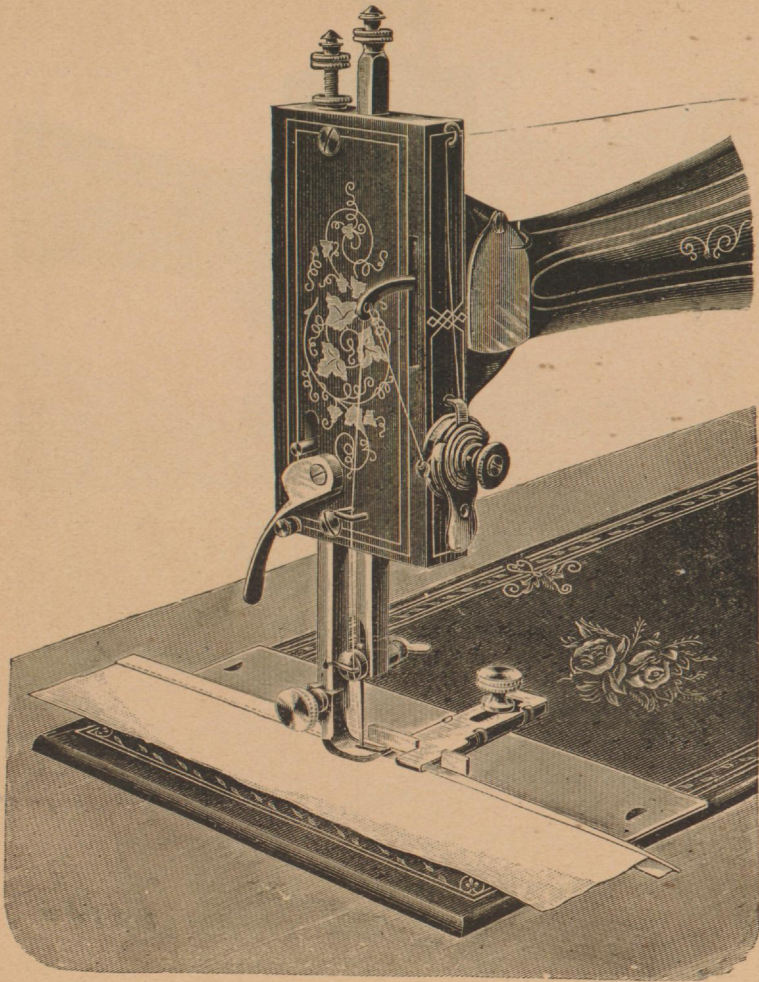
16. Muudetaw palistja.

Muudetaw palistja saab niisamoti kui wiiru laud kinni kruuwitud. Palistuse laijus saab esimise kruuwi läbi sääritud. Kui palistaja on soowitud laijusele pandut, siis saab see weike kruuw jälle kinni keeratud. Riie, keda saab palistatud saab kahekorra aparati sisse pandut ja on selle peale waatada et riide saab ümber pöratud.

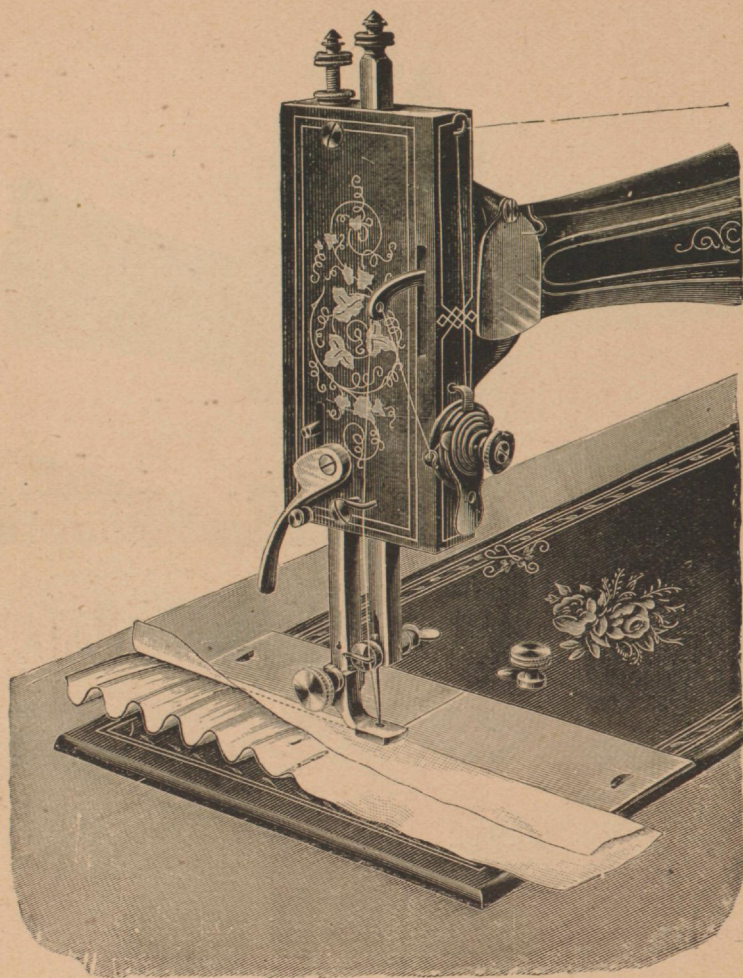
17. Terasest kappija.

Kappija saab niisamuti kui palistaja külge pandut. Kappimise juures pane riide tükkid nõnda üks teise peal, et alumine riide sõrw üks nattuke teise alt wälga paistab, sest see eesjaisaw jagu peab kappijast läbi jooksuma, ning nõnda õmble mõlemad tükkid kohtu. Kui see on tehtud, siis löö riide tükkid laiale ühest ära, silita natuke õmblust ja lasse see nüüd weel kord kappijast läbi käia.

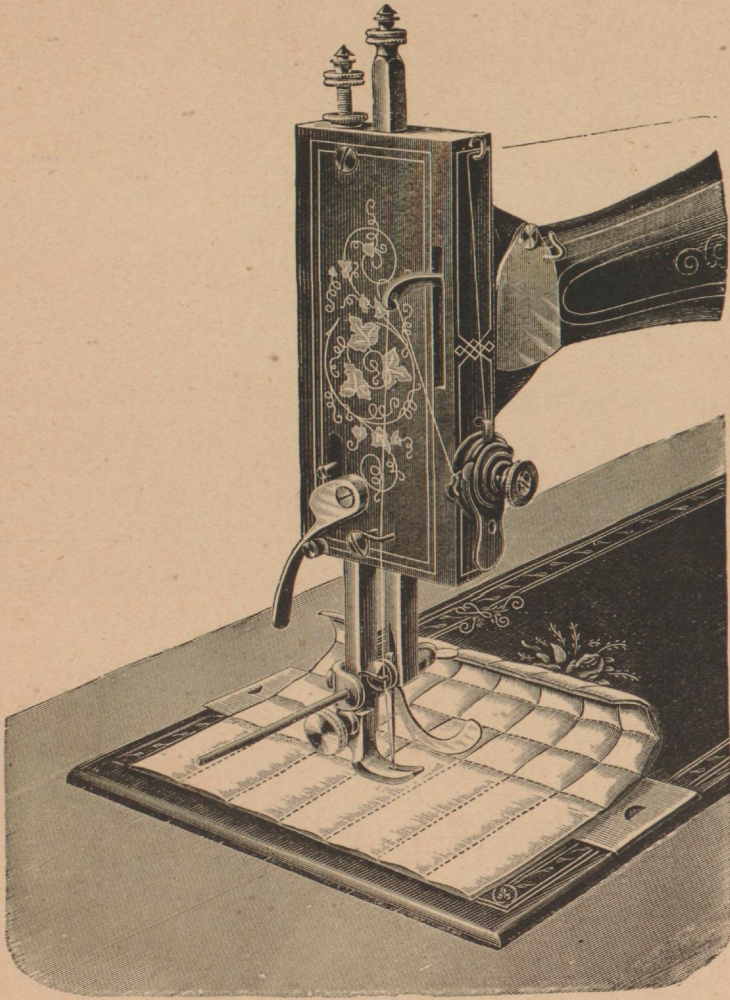
18. Paelutaja.

See värk saab niisamuti külge kruvitud kui viirulaud. Pael saab paelutaja värki sisse nii viisi pandut, et paela ääred hakide sisse seisma tulevad. Riide äär saab nüüd kahe haaki wahese, apparati sisse pandut, nii et pael riideääre ümber seisma tuleb ja sedamoodi mõlemad kokku õmbletud.

19. Krookija.

Selle värgi abiga on hästi kerge krookisi teha kui temaga saab harjutud ümberkaima. Pane see riide mis kroogitud peab saama, krookimise presjjala alla ja teine, pealmine riide misjugune filedaks jääb presjjala prau wahela. Kui nüüd õmblema hakkad, siis jääb, nii kui pilt näitab pealmine riide filedaks, alumine kroogitud. Krookide suurus saab tihhi tellimise kruuwi läbi tellitud. Mis pikkem tihhi sedda suuremad kroogid.

20. Watterimise linial.

Seda värki pane nõnda kui pilt näitab läbi pressjalakangi pistes kruu-
wiga finni ja liikfa teda nii kaugemale eht ligi kui laiad eht kitsad ruudud teha
imustad. Hakkatus õmble esimine õmblus kriipsu järel, siis liikfa riie nii palju
paremale poole nõelast kaugemale kui laiad read teha tahad, nüüd finnita see
linial nõnda, et ta all jookksja jagu just selle esimese kriipsu peal jookseb, ja
nõnda edasi. Kõige ilusamad ruudud võib siis saada, kui riide ilma woodreta
üksi watti peale trageiud tiffid.

Masinale andakse järgmised abivärgid juurde:

12 nõela	1 õlifann
6 pooli	1 futasši õmbleja
1 linial	1 krookija
1 liniali kruuv	1 kappija
1 muudetav palistaja	1 paelutaja
2 terasest palistajad	1 wattirimeise linial
1 nõõriõmbleja	1 kruuwpender
1 tihiplatte	1 õppetuse ramat.

Järgmine tabel näitab misfugused nõelad ja niidid kokku passivad.

Nõelade feltji nummer on 705.

Nõela nummer	Niidi nummer	Niide feltj
7	90—150	peenise maapolam
8	60—90	peenise louend
9	40—60	sherting, fretong ja louend
10	30—40	willasjed kleidi riided
11	24—30	kalewi riided
12	20—24	kodu ku jutud kalewid
13	16—20	kõikfugu paksud riided.
14	10—16	

